

ارزیابی تاثیر

کمک مالی هنگامی معنی دارد که اثرات پایانی داشته باشد که بتوان آنها را اندازه گرفت.

موثر بودن ارزیابی

اهدگران مایلند شواهدی دال بر تاثیر وجوه پرداختی مالیات دهندگان را مشاهده کنند، و دریافت کنندگان وجوه میخوانند پیشرفتهای ملموسی را در شرایط زندگی خود ببینند.

موثر بودن کمک

در سال ۲۰۰۲، بانک جهانی اقدام به انجام مطالعه ای در مورد تاثیر کمک به توسعه در طول نیم قرن گذشته کرد. بر طبق گزارش نهایی، نقش و تاثیر کمک به توسعه: در سهانی از تجربه بانک جهانی (۶۶۳k، بصورت pdf) بطور کلی پیشرفت قابل توجهی در دوره مزبور رخ داده است:

- در طول ۴۰ سال گذشته، طول سقف عمر در هنگام تولد در کشورهای در حال توسعه به میزان ۲۰ سال افزایش یافت.
- در طول ۳۰ سال گذشته، بیسوادی در دنیای در حال توسعه تقریباً نصف شده است، و از ۴۷ درصد کلیه بزرگسالان به ۲۵ درصد رسیده است.
- در طول دو دهه گذشته، تعداد افرادی که در فقر نکبت بار (که بعنوان زندگی کردن با درآمدی کمتر از یک دلار در روز تعریف میشود) زندگی میکنند، که در طول قرون نوزدهم و بیستم افزایش یافته بود، بالاخره آغاز به کاهش یافتن کرده است—به میزان شاید ۲۰۰ میلیون نفر.

عامل اصلی این پیشرفت سریع شدن نرخهای رشد در جهان در حال توسعه بوده است. صرفاً از ۱۹۹۰ تا بحال، نظام اقتصادی کشورهای در حال توسعه دارای رشد متوسطی بوده اند که، از نظر سرانه، سریعتر از رشد کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD) بوده است—نرخ ۱/۹ درصد در مقابل ۱/۶ درصد. این امر عمدتاً نتیجه خط مشی های بهبود یافته که شامل تمایل بیشتر به سوی باز اراست، که محیط بهتری برای رشد بخش خصوصی در بسیاری از کشورها ایجاد کرده است، بوده است.

پیشرفت در بهداشت، آموزش و پرورش، و درآمد، اتفاقی نیست. دولتها، با پشتیبانی جامعه توسعه و سازمانهای جامعه مدنی، با بهبود خط مشی ها، نهادها، و طرز حکومتشان، و از طریق پروژه ها و برنامه هائی که خوب طرح شده اند، کاهش فقر و روند رشد را تسریع کرده اند. در عین حال، این پیشرفت غیرمتوازن بوده است، و ممکن است گمراه کننده باشد. کمک به توسعه نیز پیوسته بطور کامل موثر نبوده است. درآمد کلی سرانه آفریقا، بعنوان یک منطقه، بین ۱۹۶۵ و ۱۹۹۹ افزایش نیافت. در دهه ۱۹۹۰، AIDS باعث کاهش یافتن سقف طول عمر به میزان سه سال در آفریقای زیر صحرائی شد، و درآمد متوسط در این ناحیه از ۱۹۶۵ تا بحال راکد بوده است. بسیاری از نظامهای اقتصادی متحول اروپای شرقی و آسیای مرکزی نیز در دهه ۱۹۹۰ دچار افزایشهای شدید در فقر بوده اند.

توسعه را، در مناطقی که پیشرفتی در آن حاصل شده است، میتوان به اعمالی که خود کشورها اتخاذ کرده اند نسبت داد، بخصوص به بهبود جو سرمایه گذاری و سرمایه گذاری مرمی. اهدگران با آگاهی از این مسئله، منابع را در سالهای اخیر معطوف به اصلاحات و ایجاد نهادها نموده اند. پژوهش بانک جهانی نشانگر این مطلب است که نه روش برنامه ریزی متمرکز، که توسط بسیاری کشورها در دهه های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ دنبال شد، و نه رویکرد بازار آزاد و کمینه بودن دولت، که توسط بسیاری افراد در دهه ۱۹۸۰ و اوائل دهه ۱۹۹۰ پیشنهاد شد، باعث کاهش در فقر میشوند. اعمال مکمل توسط کشورهای ثروتمند در دستیابی به موفقیت اهمیتی اساسی دارند. مسئله عمده، خط مشی تجاری است، زیرا کشورهای فقیر قسمت عمده بار سیاستهای حمایتی تجاری کشورهای ثروتمند را متحمل میشوند، زیرا کشورهای فقیر مواجه با تعرفه هائی هستند که بطور متوسط دو برابر تعرفه هائی میباشدند که برای محصولات کشورهای ثروتمند باید پرداخت شود.

کمک بدون بهره بانک جهانی در کاهش فقر موثر است. وجوه IDA، تمرکز یافته در کشورهای فقیر تاثیر ویژه ایی داشته اند: این وجوه ۵۰ درصد بیشتر از کمک رسمی کلی توسعه (ODA) موثر میباشدند. کمکهائی که دارای طرح و برنامه ریزی دقیق بوده اند، یعنی توسط پشتیبانی از خط مشی های بهبود یافته و کمک به تقویت چارچوب، نهادها، و شالوده تنظیم که بازرگانان به آن نیاز دارند، باعث افزایش سرمایه گذاری خصوصی نیز میشوند. پژوهشهایی که در این مطالعه به آنها اشاره شده است نشان میدهند که هر دلار IDA منجر به افزایشی به میزان تقریباً دو دلار در سرمایه گذاری ناخالص میشود، شامل ۶۰ سنت بصورت سرمایه گذاری مستقیم خارجی (FDI).

در موارد مربوط به بهداشت و آموزش و پرورش نیز عملیات بانک موثر میباشدند. بانک بزرگترین تامین کننده بودجه خارجی برای آموزش و پرورش است، و جمعا مبلغی معادل ۳۰ میلیارد دلار برای پروژه های آموزش و پرورش تامین کرده است. بانک جهانی در ضمن بزرگترین تامین کننده وجوه خارجی برای برنامه های بهداشتی میباشد، و تعهدهای جدید آن برای پروژه های بهداشت، تغذیه، و جمعیت بالغ بر ۱/۳ میلیارد دلار میشود. این پروژه ها بخودی خود نتایج قابل توجهی داشته اند، و اغلب در خارج از ناحیه پروژه اولیه تکرار شده اند.

- برای مثال، در اواخر دهه ۱۹۹۰، پروژه ای در چین باعث افزایش نسبت خانوارهایی که نمک پُردار بکار میبرند از ۴۰ درصد به ۸۹ درصد رشد داشته است، و کمبود یُد در گروه های سنی مورد نظر از ۱۳ درصد به ۳ درصد کاهش یافت. نهایتاً، این امر منجر به افزایش متوسطی معادل با ۱۰ تا ۱۵ درصد در سطح «بهره هوش» (IQ) کودکان در محله های مورد نظر خواهد شد.
- در اوائل دهه ۱۹۹۰، پروژه ای در کشور مالی، نسبت کودکانی که کاملاً واکسنه شده بودند را از صفر به ۲۴ درصد افزایش داد.
- در بخش آموزش و پرورش، نامنویسی دختران در بنگلادش، با پشتیبانی یکی از پروژه های بانک جهانی، بطور قابل توجهی افزایش یافته است—۳۴ درصد نامنویسی دبیرستان در ۱۹۹۰ به ۴۸ درصد در ۱۹۹۷.

تجزیه و تحلیل و توصیه به اندازه تامین وجه اهمیت دارند. در حالیکه بانک جهانی بیشتر بعنوان یک تامین کننده وجوه شناخته میشود، یکی از مهمترین نقشهای آن تامین تجزیه و تحلیل و توصیه میباشد، که در بهبود پایایی سیاستها، که بر روند رشد و کاهش فقر تأثیر دارند، اهمیت بسزایی دارند.

در بسیاری از کشورها، جریانهای کمک از کلیه منابع به اندازه ای نیست که پول، به خودی خود، با توجه به مقیاس چالش موجود، تغییر عمده ای ایجاد کند. موسسات مالی بین المللی و سایر اهداگران، هنگامی اثرات عمده ای روی توسعه داشته اند که کمک آنها فراتر از انتقال منابع بوده است، و به کشورها در ایجاد تغییرات اساسی کمک کرده است، خواه بصورت ایجاد نهادها یا از طریق تکرار پروژه های آزمایشی. در شش کشور، بانک جهانی سهم قابل توجهی از کمک خود و اهداگران دیگر را که منجر به تشکیل اساس اصلاحاتی که کشورها پیاده کردند شد، بصورت توصیه و تجزیه و تحلیل که به اندازه تامین مالی اهمیت داشت شناسایی کرد: چین، هندوستان، موزامبیک، اوگاندا، لهستان، و ویتنام.

نتایج: بانک جهانی، همراه با کلیه جامعه اهداگر، تمرکز تزلزل ناپذیری را متوجه نتایج نموده است، تا کوشش نماید «هدفهای توسعه هزاره» (MDGs) به موقع برآورده شوند. این اهداف بدون مشخص بودن، گسترش، و هماهنگی برآورده نخواهند شد. علاوه بر تلاشهای برنامه ریزی، بانک جهانی در حال ایجاد چارچوبی برای نظارت جهانی برای اندازه گیری شاخصهای عمده و پیشرفت در راستای MDGs میباشد. در رابطه با جامعه توسعه بین المللی، پولهای که توسط اهداگران برای اخیرترین پُرسازی صندوق امانی در ژوئیه ۲۰۰۲ تامین شد، مشروط بر نظارت شدید و اندازه گیری نتایج بود، و منجر به استراتژی کمک به کشورها بر اساس نتایج بدست آمده شده است. در عین حال، مکانیزمهای اندازه گیری به کلیه برنامه های بانک جهانی اعمال میشوند. پیش از اینکه یک پروژه به تصویب هیئت مدیره برسد، باید با یک «هدف توسعه هزاره» یا یکی از اصول استراتژیکی اصلی بانک جهانی همخوانی داشته باشد. بطور همزمان، انبار اطلاعات پروژه های بانک جهانی اکنون بر طبق موضوع فهرست میشود.

ارزیابی و نظارت

بانک جهانی چند سیستم نظارت داخلی و خارجی دارد.

- قدیمی ترین و بزرگترین از آنها بخش ارزیابی عملیات است که تقریباً ۳۰ سال پیش ایجاد شد، و بطور مستقیم به کشور های عضو درباره عملکرد بانک گزارش میدهد. طی دهه اخیر، نتایج پروژه ها، بصورتی که توسط بخش مستقل ارزیابی عملیات بانک جهانی اندازه گیری شده اند، بسیار بهبود یافته اند. با وجود پیچیدگی افزاینده و ماهیت پیچیده برنامه توسعه، نسبت پروژه های بانک جهانی که بعنوان پروژه هایی که بطور رضایتبخش هدفهای اصلی خود را برآورده کرده بودند از نرخ بسیار کمتر از ۶۰ درصد در اواخر دهه ۱۹۸۰ به بیشتر از ۸۰ درصد در حال حاضر افزایش یافت.
- در سال ۱۹۹۳، اعضاء بانک جهانی یک هیئت مستقل بازرسی برای پاسخ دادن به نگرانی های مردمی متأثر از پروژه های بانک جهانی، و برای اطمینان حاصل کردن در مورد اجرای خط مشی های حراست، ایجاد نمود.
- برخلاف OED، که برنامه ها را پس از تمام شدنشان بررسی میکند، گروه تضمین کیفیت (QAG) داخلی بانک جهانی درضمن پیاده شدن، یعنی موقعی که هنوز میتوان تغییراتی انجام داد، بر برنامه ها نظارت میکند. یک بخش بازرسی داخلی، بر مدیریت ریسک و کنترلهای داخلی نظارت دارد. این بخش، فعالیتهای خود را بر طبق معیارات کاربرد حرفه ای بازرسی داخلی انستیتوی بازرسان داخلی انجام میدهد.
- در ماه نوامبر سال ۲۰۰۰، کمیته نهادی سیاست گزار ای در رابطه با کلاه برداری و فساد تشکیل شد که اطمینان حاصل شود که گروه بانک جهانی سیاستهای ضد فساد و استراتژیهای که بطور موثر به هدفهای کاهش فقر آن کمک میکنند ایجاد کند. واحد رسیدگی به فساد و کلاه برداری اکنون به نام بخش درستی نهادی (INT) شناخته میشود. INT به هر گونه اتهام در مورد کلاه برداری و فساد در داخل بانک جهانی، یا در رابطه با قراردادهایی که بانک جهانی برایشان تامین وجه نموده است و هر گونه اتهام رفتار غیر اخلاقی توسط کارکنان بانک رسیدگی میکند. بعلاوه، دفتر اخلاق مستقیماً با رئیس بانک در ارتباط است، و مسئول تماس گرفتن و ارتباطات در مورد موضوعات اخلاقی میباشد.

- و در سال مالی ۲۰۰۱، بانک جهانی یک واحد تضمین و مراعات کیفیت در شبکه توسعه پایدار در رابطه با محیط زیست و جامعه تأسیس کرد که اطمینان حاصل کند که سیاستهای حراست، مانند خط مشی در مورد مردم بومی یا خط مشی در مورد اسکان مجدد، بطور مداوم اجرا می شود و توصیه هائی مربوط به موضوع حراست در پروژه ها ارائه کند.